

uvodna riječ

Vanessa Lukas, glavna urednica

Zahvaljujući ubrzanom tehnološkom i znanstvenom napretku u medicini, ono što je donedavno pripadalo području znanstvene fantastike danas postaje dijelom medicinske stvarnosti. No sa svakim se napretkom otvaraju i etička pitanja koja nadilaze samu znanost i tehnologiju. Upravo smo zato temu ovoga broja posvetili medicinskoj etici, području koje ne daje uvijek jednoznačne odgovore.

U rubrici *U fokusu* bavimo se nekim od najizazovnijih bioetičkih tema današnjice: etičkom opravdanošću fetalne kirurgije, mogućnostima i opasnostima tehnologije CRISPR te pitanjima promjene spola. Propitujemo i granice samoeksperimentiranja, odnos između nalaza i dijagnoze te složenu temu distanzije u pedijatriji. Rubrika *Znanost i inovacije* donosi pregled suvremenih tehnologija i terapijskih pristupa koji mijenjaju medicinu, od digitalnih bližanaca i nanomedicine do farmakogenomike i stanične terapije CAR-T. U rubrici *Stil života* razmatramo povezanost genetike, psihe i svakodnevnih navika sa zdravljem, dok u rubrici *Studentske aktivnosti* donosimo pregled studentskih projekata, kongresa i rada studentskih sekcija.

Novost ovog broja je uvođenje rubrike sa znanstvenim i stručnim radovima, kojom želimo potaknuti studente na razvijanje akademske pismenosti i aktivno uključivanje u stručnu i znanstvenu zajednicu.

Posebno mi je drago istaknuti da je, kao i u svakom dosadašnjem broju, svaka stranica časopisa rezultat kreativnosti naših urednika. Uz fotografije i ilustracije, izradili smo i kolaže koji prate tematiku pojedinih rubrika. Konačno, zahvaljujemo svim autorima i suradnicima koji su sudjelovali u stvaranju ovoga broja. Zahvaljujemo i cijenjenim recenzentima na njihovu vremenu, stručnosti i pomoći kojom su pridonijeli kvaliteti članaka.

Želim vam ugodno čitanje!

Autorica ilustracije: Lana Lukadinović

uvodna riječ

**prof. prim. dr. sc.
Dunja Degmečić,
dr. med.**

MEDICINSKA ETIKA – SMIJEMO LI SVE ŠTO MOŽEMO?

Riječ etika potječe iz starogrčkog jezika od riječi *ethos*, a znači običaj, navika, način života. Nastavno se razvila riječ *ethike*, koja znači „ono što se odnosi na moral i karakter“. Etika je jedna od najstarijih filozofskih i znanstvenih disciplina koja proučava moral, nastanak morala, njegove izraze, razvoj, teorije, načela, ciljeve i smisao moralnoga djelovanja. Etika je teorija o ispravnome djelovanju ili disciplina koja definira dobro i zlo; drugim riječima etika je doktrina o najboljem izboru. Zadaća etike je ispitati načela morala i moralnog djelovanja te ih nastojati dokazati i objasniti. Moral (ćudoređe) predstavlja skup običaja, navika, normi ili pravila ponašanja kojima se ljudi rukovode. Moralno je djelovanje predmet etike, a podrazumijeva osviještenost praktične situacije, stvaranje moralne prosudbe i donošenje praktične odluke.

Medicinska etika razmatra etičku teoriju i praksu u medicini i zdravstvu, a obuhvaća i profesionalnu etiku u području zdravstva, uključujući liječnike, medicinske sestre i ostalo zdravstveno osoblje. Dakle, medicinska etika je grana primijenjene etike koja se bavi moralnim pitanjima u medicinskoj praksi, istraživanju i zdravstvenoj skrbi. Ona pruža okvir za donošenje odluka kada se suočavamo s kompleksnim situacijama koje uključuju život, zdravlje, dostojanstvo i prava pacijenata.

Prava i dužnosti zdravstvenih djelatnika propisani su zakonima, pravilnicima i kodeksima. Zdravstveni radnici imaju svoje stručne komore koje propisuju etičke kodekse za svaku profesiju pa tako postoje liječnički i sestrinski kodeksi, kodeks fizioterapeuta, primalja i drugih djelatnika u zdravstvu. Hrvatska liječnička komora izdala je Kodeks medicinske etike i deontologije (NN 139/15) u kojem su zastupljena sva ključna pitanja koja mogu proizaći iz obnašanja liječničke profesije.

Postoje četiri temeljna načela medicinske etike. Načelo neškodljivosti – „Prvo ne naškoditi“, od zdravstvenog osoblja iziskuje da ne naškodi pacijentu, bilo čineći lošu radnju, bilo propuštajući učiniti radnju kojom bi šteta bila spriječena. Osiguranjem prikladnog standarda brige izbjegavamo ili svodimo na najmanju moguću mjeru rizik od štete, što je moralna, ali i zakonska obveza. Nadalje, načelo dobročinstva ističe dužnost zdravstvenih djelatnika da rade za dobrobit pacijenta, da spriječe moguću štetu koja bi nastala kao posljedica neobavljanja medicinskih postupaka. Ovo načelo zahtijeva stručnost, suosjećanje i odgovornost zdravstvenih djelatnika. Primjerice, situacija postaje složena kada istodobno pomoć treba dvoje ili više pacijenata.

Tada je važno razlučiti kome je pomoć najpotrebnija i najsvrsishodnija, uvažavajući načelo hitnosti. Načelo poštovanja autonomije pacijenta počiva na dužnosti poštovanja slobode drugoga i njegovih odluka (deontološki element). Načelo autonomije podrazumijeva pravo pacijenta da samostalno odlučuje o svom liječenju. Pacijent mora biti informiran o svojoj bolesti, mogućim postupcima liječenja, rizicima i posljedicama kako bi mogao dati informirani pristanak. Načelo pravednosti odnosi se na jednaku i poštenu raspodjelu zdravstvene skrbi i resursa. Svi pacijenti trebaju imati jednako pravo na liječenje bez diskriminacije prema spolu, rasi, vjeri, dobi ili imovinskom statusu. Nadalje, postoje i dodatna načela medicinske etike koja uključuju korisnost, povjerenje, povjerljivost, istinoljubivost.

uvodna riječ

Najupečatljivije situacije s kojima se susrećemo u kliničkoj praksi, te u kojima je važno prepoznati postoji li etički problem, jesu suglasnost pacijenta za dijagnostički postupak i liječenje, punomoć, postupci reanimacije i situacije u kojima se primjenjuju, eutanazija, pobačaj, transplantacija organa, genetski inženjering i umjetna oplodnja.

Važno je napomenuti da su odnos i povjerenje između liječnika i pacijenta temelj uspješnog liječenja. Liječnik mora čuvati liječničku tajnu, poštovati privatnost pacijenata, informirati pacijenta te se ponašati profesionalno i odgovorno.

U današnjem vremenu obilježenom razvojem moderne tehnologije dolazi do otvaranja novih etičkih pitanja koja uključuju korištenje umjetne inteligencije u medicini, zaštitu medicinskih podataka, telemedicinu, kloniranje, produžavanje života uz pomoć aparata. Razvoj medicine i tehnologije kontinuirano otvara nova pitanja zbog kojih medicinska etika postaje sve važnija.

Bitno je naglasiti da je medicinska etika važna cijelom društvu, jer utječe na ljudska prava, kvalitetu života i povjerenje u zdravstveni sustav.

Medicinska etika nije skup krutih pravila, već živi okvir koji se prilagođava društvenim promjenama i novim spoznajama. Ona podsjeća zdravstvene djelatnike da iza svake dijagnoze i svakog zahvata stoji čovjek – s dostojanstvom, pravima i vlastitom životnom pričom. Upravo zbog toga etička refleksija mora biti sastavni dio svake medicinske prakse. Drugim riječima, život je Božji dar – čuvaj ga!

Autor ilustracije: Antonio Kovačević